

**Projektas „Etninė kultūra ir kūrybiškumas ankstyvajame ir
ikimokykliniame ugdyme“
2016–2019
Lietuva. Latvija. Suomija**

REKOMENDACIJOS

TURINYS

IVADAS

I. Etninės kultūros ir kūrybiškumo puoselėjimo reikalingumas

II. Etninės kultūros ir tautinio tapatumo svarba vaikų ugdyme

III. Vaikų raidos imlieji periodai etninės kultūros ir kūrybiškumo ugdymo (-si) kontekste

3.1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumai

3.2. Šeimos svarba vaikų etnokultūriniam puoselėjimui

3.3. Ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo galimybės etnokultūros ir kūrybiškumo puoselėjimo ir ugdymo procese

IV. Etnokultūrinio ir kūrybiškumo puoselėjimo ir ugdymo modeliavimo sėkmę lemiantys veiksniai

4.1. Aplinkos kūrimas

4.2. Bendruomenės telkimas

4.3. Ugdymo modeliavimo būdai ir priemonės

IŠVADOS IR SIEKIAMYBĖ

IVADAS

Etninė kultūra yra kiekvienos tautos būties, išlikimo ir tvirtumo esmė, nacionalinės kultūros pamatas.

Etnokultūrinis vaiko ugdymas ir kūrybiškumo puoselėjimas prasideda šeimoje. Čia vaikas išmoksta gimtosios kalbos, pradeda suvokti savo tautinę ir pilietinę priklausomybę, iš tėvų sužino savo šeimos kilmę, jos tradicijas, per šeimą pradeda pažinti savo tautos kultūros ir žmogiškąsias vertybes.

Dėl įvairiausių priežasčių šeimai ne visada sėkmingai pavyksta puoselėti savo etninę kultūrą ir vaiko kūrybiškumą. Daugelis psichologų linkę ypač akcentuoti šeimynines žmonių nerimo ir baimės priežastis, tačiau ne mažiau svarbi yra ir visuomenės įtaka, kadangi visuomenė – tai šeimos šeima. Ir jeigu ji serga, tai visoms joje esančioms šeimoms teks kovoti su tokiais pačiomis negaliomis. Jei visuomenės kultūra yra gydanti, joje gyvenančios šeimos taip pat išmoksta gydyti; tokioje visuomenėje būna mažiau nesantaikos, daugiau gerumo ir atlaidumo, mažiau nuoskaudų ir kartėlio, kur kas daugiau gailestingumo ir meilės (Clarissa Pinkola Estes, 1992).

Šiandien kinta tradiciniais laikomi šeimos bruožai, gyvenimo būdas. Ugdymo procese šeima ir ugdymo įstaiga tapo lygiateisiais partneriais, tad jų bendradarbiavimas turi vykti siekiant bendro tikslo, svarbaus vaiko ateičiai – kultūros ir kūrybiškumo puoselėjimo. Etnokultūros ugdymo procese, aktyviai bendradarbiaujant ugdymo įstaigai ir šeimai, kuriama sąmoninga, iniciatyvi, brandi, atsakinga bei kūrybinga ateities bendruomenė.

Ši rekomendacija gimė įkvėpta trijų šalių – Lietuvos, Latvijos ir Suomijos – ugdytojų, kurie aplankė vieni kitų ugdymo įstaigas, susipažino su bendruomenėmis, vaikų ugdymo (-si) modeliais ir pasidalijo savo gerąja patirtimi.

Ankstyvojo ir ikimokyklinio ugdymo vaidmuo yra labai svarbus visapusiškam vaiko vystymuisi. Kitaip tariant, rengiant vaikus tolesniam gyvenimui svarbu užtikrinti, kad visi vaikai turėtų sąlygas tobulinti savo pažintinius, socialinius, emocinius, etnokultūrinius, psichologinius ir fizinius gebėjimus pagal jų pačių galimybes.

Kadangi visuomenė tampa vis įvairesnė, ugdytojams, tėvams (globėjams) ir vaikams labai naudinga daugiau sužinoti ir rasti sąveiką tarp šiuolaikinio gyvenimo ir etninių vertybių.

I. Etninės kultūros ir kūrybiškumo puoselėjimo reikalingumas

„Kultūra – tai dvasinė tautos raiška“.

Nemažai etnologų, etnokultūros tyrinėtojų, etnografų ir kitų mokslininkų yra analizavę etninę kultūrą, jos esmę, sampratą. Daugumos nuomone, etninė kultūra suvokiama kaip tautos praeities kartų patirtis, iš kartos į kartą perduodama ir nuolat atnaujinama kultūros vertybių visuma. Ji įvardijama kaip tautos būties, išlikimo ir stiprybės esmė, nacionalinės kultūros pamatas. Etninę kultūrą išreiškia gimtoji kalba, gyvenimo būdas, buitės tradicijos, dorovė, pasaulėjauta, religija, mitologija, tautosaka, liaudies menas ir kt. Jai taip pat priklauso savitos agrotechnikos, architektūros, skulptūros, aprangos, astronomijos, pedagogikos, medicinos, higienos, maitinimosi tradicijos, įvairūs kiti papročiai. Etninė kultūra išreiškia konkrečios visuomenės, bendruomenės savitumą ir išskirtinumą.

Kultūra pirmiausia yra santykis – tarp žmonių, tarp žmogaus ir aplinkos. Kūrybinis procesas yra tiek patys santykiai, tiek ir per šiuos santykius, pasitelkiant kūrybiškumą, formuojamos tautos tradicijos ir papročiai, kurie vėlgi per santykius perduodami kartų kartoms.

Etniniai santykiai priskiriami sritims, kurios nagrinėja socialinius, politinius ir ekonominius santykius tarp rasių ir etnosų visuose visuomenės lygiuose. Be to, etninė priklausomybė buvo apibrėžta kaip šeimos kilmė, kuri atpažįstama per bendras vertybes ir papročius (MCGoldrick, Giordano, Pearce, 1996).

Nemažai autorių nagrinėja globalius pokyčius ir išryškina prieštarinę globalizacijos procesų poveikį žmogui, jo tapatybei ir asmens gyvenamam pasauliui (Held; McGrew; Goldblatt; Perrason, 2002; Bauman, 2007; Giddens, 2000 ir kt.). Viena vertus, globalizacija vertinama teigiamai, kaip stiprinanti asmens ryšius su pasauliu, kita vertus – kaip silpninanti ryšį su vietine bendruomene, silpninanti tautinį tapatumą.

Dalia Antinienė, moksliniame straipsnyje „Asmens tautinio tapatumo tapsmas. Sociopsichologinės šio proceso interpretacijos“ analizuodama tautinio tapatumo formavimosi procesus ir bruožus, svarbą asmeniui bei vietą asmens tapatumo sistemoje, daro tokias išvadas:

- Daugialypėje asmens tapatumo sąrangoje egzistuoja ir tautinio tapatumo sritis. Tautinis tapatumas – tai sudėtingas, dinamiškas reiškinys, kurio formavimosi procesas prasideda ankstyvojoje vaikystėje ir vyksta nuolatos. Keičiantis socialiniam kontekstui, jis gali kisti. Tautinis tapatumas pasižymi latentiskumu. Nors, kaip teigia K. Levinas (1948), sąmoninga priklausomybė tautinei grupei yra psichinės sveikatos laidas, bet dažnai žmonės neįsisąmonina savo tautiškumo. Ir tik esant tam tikroms aplinkybėms (kliūtims), iškyla jo svarba asmeniui. Asmens tautinio tapatumo prigimtis suprantama labai įvairiai. Ji atskleidžiama pasitelkus daugybę prasmų: įsipareigojimus, prierašumą, poreikius ir t. t. Tautinis tapatumas apibūdinamas ir kaip asmens priklausomybės tautinei bendrijai išgyvenimas, vadinamas „tautiniais sentimentais“, „afektyviu įsitraukimu“ ir pan.

- Subjektyviai konstruojamo tautinio tapatumo turinys priklauso nuo to, kaip asmuo išgyvena vidinį tautiškumo patyrimą, ar jis yra apmąstęs savo tautiškumo klausimą ir kiek yra įsipareigojęs tautai.

Kultūros elementai atlieka labai svarbų vaidmenį, kadangi kultūriniai aspektai rodo Baltijos ir Šiaurės žmonių bei etninių grupių unikalumą. Kasdienis kultūros puoselėjimas reikalingas kuriant pagarbius tarpusavio santykius tarp etninių grupių ir darnų gyvenimą šalyje. Etninė kultūra taip pat yra svarbi užtikrinant dabartinę šalių saugumą ir tautos saugumą ateityje.

II. Etninės kultūros ir tautinio tapatumo svarba vaikų ugdyme

Nemažai mokslininkų savo darbuose taip pat aktualizuoja tautiškumo, tautinės kultūros svarbą ir pažymi ryšį su asmens ugdymo (-si) procesu.

Remdamiesi etnologų, pedagogų, psichologų išsakytomis mintimis galime teigti, kad tautos kultūra vystosi, tobulėja per tautiškumą. Kiekvienas privalo išlikti tikru savo kultūros atstovu ir saugotoju. Mokslininkai, ieškodami būdų etnokultūros tęstinumui išlaikyti, ypatingą dėmesį kreipia į ikimokyklinio amžiaus vaikų etnokultūrinį ir kūrybiškumo ugdymą.

Puoselėjant kultūrą ir kūrybiškumą, vaikas lavėja estetiškai ir etišškai, gali tęsti kūrybines tradicijas, tampa imlesnis profesionaliajai dailei, muzikai, literatūrai, bendrai kultūrai, jaučia didesnę jos poreikį, geriau suvokia ir vertina kitų tautų kultūrą (Prakurotienė, A., 1998).

Tautos kalba, tautosaka, menas, tradicijos, per kurias pasireiškia tautiškumas, yra ypač brangintinos, jas būtina perduoti, todėl svarbi ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo turinio pagrindo dalis yra etnokultūra. Dažniausiai dar ankstyvajame vaikų amžiuje gimsta ryšys tarp vaiko ir tautos kultūros, kuri tampa žmogaus savastimi. Vaikas susidaro tautinės kultūros vientisumo vaizdą, todėl ugdymo turinys turi apimti jam prieinamas kultūros sritis ir vertybes.

Istorinė atmintis, patarlės, priežodžiai, mįslės, papročiai, tautodailė ne tik atspindi turtingą visuomenės kultūrą, geruosius žmogaus būdo bruožus – drąsą, humanizmą, atsidavimą Tėvynei, sąžiningumą, pasitikėjimą savimi, optimizmą, – bet ir moko suprasti bei mylėti grožį, ugdo pagarbą žmonėms ir gamtai, darbštumą ir kūrybingumą. Be to, nuo to, kaip vaikai supažindinami su kūrybos klasika, priklauso visuomenės požiūris į tautos kūrybą, iš dalies – ir mūsų krašto estetinis vaizdas bei savitumas (Vitkauskas, V., 1989).

Nes klasikinė kūryba:

- dėl savo paprastumo lengvai vaiko suvokiama;
- padeda vaikui lengviau suvokti kasdienio gyvenimo reikalavimus ir pratina jį gyvenimo kasdienybėje pajusti grožį;
- turi didžiulę reikšmę lavinant vaiko kalbą;
- tai pirmasis žingsnis į meno pasaulį;
- turi didelę reikšmę ugdant vaikų patriotizmą (Gučienė, 1989).

III. Vaikų raidos imlieji periodai etninės kultūros ir kūrybiškumo ugdymo (-si) kontekste

3.1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumai

Nors žmogaus prigimtį sudaro tos pačios vidinės jėgos, tačiau jos gali skirtis apimtimi, struktūra, išsivystymo laipsniu, pasireiškimo pobūdžiu ir t. t. Tai rodo, kad kiekvienas žmogus yra individuali būtybė, turinti daugiau ar mažiau skirtingą prigimtį. Šie skirtumai itin ryškūs įvairiais žmogaus amžiaus tarpsniais, nes kiekvienu iš jų vyrauja kitokios vidinės jėgos. Kita vertus, ir tame pačiame amžiaus tarpsnyje jos gali skirtingai reikštis (Aramavičiūtė, V. Ugdymo samprata).

Socialinė aplinka ir psichologinis klimatas, į kurį iškart patenka gimęs vaikas, daug lemia tolesnėje jo raidoje. Nuo jų visų pirma priklauso fiziologinis komfortas, toks reikšmingas pirmaisiais gyvenimo metais, pirmieji kontaktai ir pažinimo galimybės, taip pat tolesnė vaiko asmenybės raida.

Asmenybė paprastai apibūdinama kaip individo savitumas, reikšmingų nuolatinių jo savybių (įgimtų ir įgytų) sistema. Įgytos savybės yra sąveikos su socialine aplinka rezultatas. Bazė asmenybės raidai sukurama per pirmuosius penkerius metus, kai susiformuoja pagrindiniai jos struktūros elementai. Taigi socialinė aplinka ypač svarbi šiuo laikotarpiu. Ji gali vienaip ar kitaip veikti vaiko raidą (Pileckaitė-Markovienė, M., Lazdauskas, T., 2007).

A. Gučas (1981) nurodo, jog kiekvienas amžiaus tarpsnis turi tipiskų bruožų, kurie ilgainiui kinta, suteikdami elgesiui naują formą. Tarp vieno ir kito tarpsnio įsiterpia perėjimo fazė, kai vieni psichikos ypatumai pasidaro ne tokie reikšmingi, atsiranda kiti, ir jiems tenka pagrindinis svoris asmenybės struktūroje. Šiame kitimo procese svarbų vaidmenį atlieka vyraujanti vaiko veikla, naujas tos veiklos turinys, nauji santykiai su suaugusiaisiais.

Ikimokykliniame amžiuje vaikų ugdymas užima ypatingą vietą. Vaikų ugdymas turėtų būti orientuotas į vaiko raidai reikalingų sąlygų sudarymą. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdyme (imliaisiais raidos periodais) yra svarbu, kad tėvai ir kiti ugdytojai sudarytų vaikams galimybę harmoningai ugdyti savo asmenybę, taikydami pozityvius auklėjimo metodus (Burvytė, 2016).

Labai svarbu ne tik ugdyti tas vaiko savitas savybes ir gebėjimus, kuriuos jis įgyja augdamas ir ugdomas šeimoje, ugdymo įstaigoje, bet ir toliau puoselėti tas, kurias jis turi jau vos gimęs.

Skubančioje visuomenėje gyvenantiems tėvams ir kitiems ugdytojams svarbu puoselėti savo gebėjimą pozityviai žiūrėti į vaiką net sudėtingiausiose gyvenimiškose situacijose. Taip pat auginti pakantumą vaikui jo ugdymosi procese suteikiant jam galimybę mokytis išgyvenat įvairius potyrius ir pajuntant natūralias savo elgesio pasekmes, nežalojant kitų ir savęs. Vaikas turi turėti galimybę pažinti jį supančią aplinką. Tai žaidybinis periodas, kai formuojasi vaiko iniciatyva ir noras save išreikšti.

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant vaikams sukurti harmoningos asmenybės ugdymo (-si) sąlygas, atsižvelgiant į vaiko raidos tarpsnius, aktualus išlieka tėvų sąmoningumas ir pasiruošimas tėvystei prieš vaikui gimstant arba tada, kai vaikų raidos

imlieji periodai yra nepasibaigę. Tėvai, sąmoningai žinodami vaiko poreikius, galės kryptingai ugdyti ir padėti vaikui ugdytis naujus fizinius bei socialinius įgūdžius, žmogiškąsias vertybes, taip pat ir etninę kultūrą bei kūrybiškumą.

3.2. Šeimos svarba vaikų etnokultūriniam puoselėjimui

Įvairūs autoriai šeimai priskiria patį svarbiausią vaidmenį vaiko socializacijoje.

Šeima – svarbiausioji vaikų ugdymo institucija, svarbiausia mikroaplinka, kur vykdoma vaikų socializacija. Šeimoje perteikiamos ir puoselėjamos tėvams ir vaikams brangiausios žmogiškosios vertybės (Rupšienė, 2001, p. 157). Kalbėdama apie mikroaplinką, Aramavičiūtė (2005) taip pat pirmenybę atiduoda namams, kaip pirmutinei, artimiausiai ir betarpiškiausiai auklėjimo institucijai. Šeimoje reikia išmokti branginti ne tik įprastas šventes, bendrą laisvalaikį, atostogas, bet ir tautos kultūrinį palikimą. Anot Lamontagne (1999), tai stiprina priklausomybės šeimai jausmą, gerina bendravimą, kuria pasitikėjimą, todėl šeimos nariai gali suvienyti jėgas ir padėti vienas kitam išspręsti problemas (Gvildienė, J., 2008).

Anot įvairių autorių, šeima yra vienas iš svarbiausių visuomeninio auklėjimo veiksmų, kuriame patiesiamas dorinis pagrindas. Tautinės ypatybės atsiranda ir išsiplėtoja visų pirma šeimoje. Šeima palaiko etninę tautos tipą, perteikdama jį iš kartos į kartą, ugdo tautines tradicijas, papročius, tautinį meną ir t. t. Galima pasakyti, kad šeima yra miniatiūrinė tauta. Šeima skleidžia tautybę individuose ir parengia pagrindus tautos buvimui. Be šeimos tautinis auklėjimas stokotų pagrindo. Ji auklėja jaunąją kartą ne tik savaime, bet ir faktiškai, t. y. priklausomai nuo situacijos, šeimos vertybių. Savaiminga šeimos įtaka yra kur kas didesnė negu sąmoningai vykdomas auklėjimas. Maceinos (1991) teigimu, tautiškumo ugdymas šeimoje prasideda dar prieš individo gimimą. Gimęs vaikas pramoksta kalbėti ir tuo būdu tautiškai mąstyti. Per pasakas, padavimus, dainas, šokius, žaidimus vaikas susiduria su tautos kūryba ir yra įvedamas į estetinę tautos pasaulį. Kad auklėjimas būtų sąmoningas, tėvai turi nusimanyti apie tai, kuria linkme veikti, tinkamai auklėti, t. y. „paliesti naujoje kartoje ir protą, ir valią, ir širdį“ (Šalkauskis, S., 2002).

Šeima yra socialinio gyvenimo centras, ji individą sieja su kitomis socialinėmis grupėmis, ji vaikui perduoda pagrindines normas, vertybes. Nuo to, kaip vaikas jaučiasi šeimoje, priklauso jo socializacijos eiga, branda, o kai kada ir jos rezultatas (Kvieskienė, G., 2005).

Vaikų etnokultūrinis ugdymas prasideda nuo jų tėvų suvokimo, kas buvo jų tėvai ir protėviai, kas yra jie patys ir kas yra jų palikuonys. Jei tėvai patys degs meile savo šaliai, jos žmonėms, turės požiūrį, kad tik siekdami bendrystės ir tarnystės vieni kitiems turėsime stiprią bendruomenę (tautą), tada tokie bus ir jų vaikai. Taigi tėvai, darydami nuolatinį poveikį vaikui, formuoja jo elgseną.

Galima teigti, kad tik šeimoje vyksta pilnavertė vaiko socializacija. Jei tėvai vaikams nerodys, kad tautiškumas yra svarbus, vaikai, įgiję kokių nors žinių ugdymo įstaigoje, grįžę į namus tas žinias tuojau pat išbandys su tėvais. Jei šie parodys, kad jiems ta informacija nėra svarbi, vaikai jos atsisakys. Taigi etninės kultūros ugdymas kaip vienas pagrindinių šiuolaikinės visuomenės ugdymo uždavinių turi prasidėti šeimoje. Šeima palaiko etninį tautos tipą, perteikdama jį iš kartos į kartą, ugdo tautines tradicijas, papročius, tautinį meną.

Vaikams palyginti anksti susiformuoja gebėjimas savarankiškai pasirinkti jiems priimtinas elgesio formas, o jų socialinės nuostatos, kurias iš pradžių lemia aplinkinės, palaipsniui įgyja autonominių pobūdį. Tėvų toleruojamas vaikų elgesys yra vienas iš pagrindinių veiksnių ikimokyklinio amžiaus vaikams jų socialinio prado formavimosi ir virsmo procese. Kokį vaikų elgesį tėvai toleruoja, šitaip sudarydami vaikams sąlygas mokytis vertinti savo poelgius (gerus ir blogus), taip vaikas, vertindamas savo elgesį, orientuojasi į nustatytas ir asmeniškai priimtas šeimos taisykles. Įsitikinimų negalima nei pasiskolinti, nei susipirkti – juos reikia pačiam susiformuoti (Bitinas, 2004).

Apibendrinant galima teigti, jog tėvų požiūris į tautos vertybes daro teigiamą įtaką vaikų etnokultūriniam ugdymui. Tautos kultūros perdavimas vaikams šeimose tampa šeimos vidine kultūra, tradicijų tęstinumu ir pagarba praeities bei ateities kartoms. Vaikai pamils tautos kultūros vertybes tik tuomet, jei matys, kad tai svarbu jų tėvams.

3.3. Ugdymo institucijos ir šeimos bendradarbiavimo galimybės etnokultūros ir kūrybiškumo ugdymo procese

Palankiausia atmosfera vaikui lavėti – kai šeima ir ugdymo įstaiga veikia apgalvotai, įsijautusios ir iš principo vieningai, t. y. vienodai supranta vaiko auklėjimo tikslus, uždavinius, būdus, vienodai vertina jo individualias ypatybes. Vaikui tokioje atmosferoje lengviau gyventi, jo asmenybė formuojasi kur kas sėkmingiau.

Šiuolaikiniam etnokultūriniam ir kūrybiškumo ugdymui švietimo įstaigoje turėtų būti skiriamas išskirtinis dėmesys. Ugdymo procese, aktyviai bendradarbiaujant

ugdytojams ir šeimai, kuriama tautiškai sąmoninga, iniciatyvi, brandi, atsakinga bei kūrybinga bendruomenė.

Taigi etnokultūrinis ir kūrybiško vaiko ugdymas pirmiausia prasideda šeimoje, o ugdymo įstaiga yra tas žinių, įgūdžių šaltinis, kuris ugdytiniui, jo šeimai padeda tobulėti, vystytis. Vienas iš ugdymo įstaigų uždavinių turėtų būti siekiamybė pratęsti šeimoje deklaruojamų vertybių puoselėjimą ugdymo įstaigoje, praplėsti šeimos etnines tradicijas, dorines elgesio normas, sudaryti sąlygas kūrybiškumui skleistis.

G. Morgan ir K. Morgan (2010) nurodo dalykus, į kuriuos reikia atsižvelgti siekiant naudingos tėvų ir švietimo įstaigos partnerystės:

- partnerystės programai ir veiklai reikia skirti nemažai dėmesio, jei norima, kad ji būtų naudinga, taupytų laiką, jėgas ir išteklius;

- bendradarbiavimas turi būti humaniškas.

Švietimo įstaiga – tai bendruomenė, užmezganti glaudžius socialinius santykius su skirtingais suaugusiais ir bendraamžiais, daranti įtaką tolesnei vaiko integracijai į visuomenę. Todėl ši bendruomenė turi sudaryti kuo tinkamesnes sąlygas, skatinančias kognityvinę, socialinę ir dvasinę vaiko raidą (Trakšėlys, K., 2010).

Tačiau etnokultūrinio ir kūrybiškumo ugdymo procese labai svarbūs partneriški, konstruktyvūs vaiko, jo šeimos ir ugdytojo santykiai siekiant abipusio bendravimo ir bendradarbiavimo. Tad etnokultūrinis ir kūrybiškumo ugdymas turėtų būti ne mokomasis dalykas (disciplina) švietimo įstaigoje ar tik kartais šeimoje matomas reiškinys, tai turi būti kasdienis nesibaigiantis vyksmas.

Labai svarbu, kad ugdytojai ir tėvai gerai sutartų. Vaikai jaučiasi daug saugiau, kai visi suaugusieji aplink juos vieningi, puoselėja tas pačias vertybes ir taisykles. Ugdytojai ir tėvai daug geriau supranta vaikų elgesį, kai tarpusavyje dalijasi informacija – kaip vaikas reaguoja ir elgiasi namuose ir koks jis yra vaikų darželyje, kuriame yra daug vaikų ir pan.

Taip pat labai svarbu ugdytojams pažinti vaiko istoriją. Ugdytojai turėtų pažinti šeimos kultūrą ir dalintis žiniomis apie vaikų kūrybiškumą bei būdus kūrybiškumui skatinti namuose. To galima pasiekti dalijantis žiniomis ir kasdiene informacija, kas veikiama ugdymo įstaigoje ir namuose bei kodėl tai daroma.

Atsižvelgiant į vaikų amžių, augančias vaikų galimybes ir poreikį plėsti akiratį, rekomenduotinos gyvos ir aktyvios visos bendruomenės bendravimo ir ugdymo (-si) formos:

- gyvas ir dažnas bendravimas;

- tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos veiklose, talkose;
- pažintinės išvykos;
- susitikimai su meistras, dainininkais, tautodailininkais;
- šeimų vakaronės, kalendorinės šventės;
- kraštotyros veikla;
- vaikų dalyvavimas vietos bendruomenės tradiciniuose renginiuose, koncertuose, konkursuose, vakaronėse ir pan.
- vaikų, pedagogų, tėvų ansamblių ar klubų, tautodailės, tradicinių amatų būrelių ir kitų kolektyvų kūrimas;
- etnokultūrinių ir kūrybinių projektų vykdymas.

Pagrindinis šeimos ir ikimokyklinių ugdymo įstaigų bendradarbiavimo pagrindas – vaikas, jo gerovė ir jo harmoninga raida. Kad to pasiektų, tiek pedagogai, tiek tėvai turi vadovautis tomis pačiomis ar panašiomis vertybėmis, šiuo atveju – etnokultūros ir tautinės tapatybės perdavimo siekiu, bei siekti tų pačių tikslų – sukurti vaiko harmoningai asmenybės raidai tinkamą aplinką. Tėvų ir ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų bendradarbiavimas siejamas su tinkama vaiko globa, efektyvia pagalba ir išmintinga kontrole siekiant, kad būtų patenkinti vaiko psichologiniai, fiziniai, socialiniai, intelektiniai ir dvasiniai vystymosi poreikiai (remiantis pozityvaus ugdymo principais), kad būtų užtikrinta harmoninga raida. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogai, bendradarbiaudami su tėvais ne tik vaikų ugdymo klausimais, kartu gyvena gyvenimą, kuriame yra puoselėjamas kultūrinis ugdymas, o pedagogai yra to ugdymo puoselėtojai ir vedliai, rodantys savo asmeninį pavyzdį (Burvytė, S., 2013).

Apibendrinant galima teigti, kad kaip ir anksčiau etnokultūros ir tautinės tapatybės perdavėjai yra šeima, bendruomenė. Ugdymo įstaigos bendruomenė yra tarsi mikromodelis visuomenės, kurioje siekiama vaikų gyvenimo kokybės, kiekvienam bendruomenės nariui prisiimant tam tikrą atsakomybę ir pareigas. Tėvus ir pedagogus vienija vienas bendras tikslas – vaiko gerovė. Vaikas kryptingai ugdomas, kai darniai sutaria šeima ir švietimo įstaiga, kai vaikų ugdymas šeimoje ir ugdymo įstaigoje vienas kitą papildo.

IV. Etnokultūrinio ir kūrybiškumo ugdymo modeliavimo sėkmę lemiantys veiksniai

4.1. Aplinkos kūrimas

Supanti aplinka neabejotinai daro įtaką kasdieniniam žmogaus gyvenimui ir veikia jį nepaprastai stipriai, kelia jam įvairias emocijas. Jos gali būti ir teigiamos, ir neigiamos. Juk bet kuri saulėta, šviesi, erdvi patalpa, vos įėjus į ją, mus nuteikia kur kas geriau negu niūri ir ankšta. Daiktinė aplinka veikia mus, mes esame jautrūs erdvei, jos dydžiui, formai. Interjero kokybė veikia nuotaiką, savijautą, o per jas – ir sveikatą. Apie tai mums net nereikia galvoti – šiuos signalus priima mūsų sąmonė (Stanytė, A., 2008).

Kuriant ugdymo įstaigos aplinką, orientuotą į kultūros pažinimą ir kūrybiškumo puoselėjimą, manome, kad būtina pasitelkti tokias priemones, kurių prireiktų puoselėjant namus, skirtus šeimai. Todėl verta pasidomėti, kaip savo namus kuria ir puoselėja šeimos, kurios yra jūsų bendruomenėje.

Pati tinkamiausia aplinka pirmiausia yra ta, kurioje vaikas jaučiasi saugus ir gali pasitikėti kitais. Būtent dėl to rekomenduojame ugdymo įstaigoje tolti nuo „įstaigos“ atmosferos ir artėti prie namų jaukumo jausmo. Tokį jausmą sukelia vidaus dizaino pasirinkimas atsižvelgiant į konkrečiai toje bendruomenėje esančių šeimų įpročius kuriant savo namų aplinką ir jaukumą ir, žinoma, ugdymo įstaigos aplinkos neapkraunant nuolat matomomis ugdymo priemonėmis (pvz., jos gali būti sudėtos į spinteles, dėžes ar pan., o ištraukiamos ir naudojamos tik konkrečiai veiklai ar užsiėmimui su vaikais).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko vaikai iš labai skirtingų kultūrų šeimų, skirtingo amžiaus, gebėjimų ir poreikių, tad:

- ugdymo įstaigos aplinka turėtų būti saugi ir pritaikyta įvairių poreikių vaikams;
- ugdymo įstaigoje turime kurti bendruomeninius santykius, kurie leistų vaikui ir jo šeimai, mokytojams jaustis saugiams, pasitikintiems savimi ir kitais, būti gerbiamiems ir suprastiems;
- ugdymo įstaigoje neturėtume skatinti konkurencijos tarp vaikų. Manome, kad geriau leisti kiekvienam vaikui atskleisti savo unikalius gebėjimus ir poreikius, skatinti tik konkurenciją su pačiu savimi;
- vaikai ugdymo įstaigoje turėtų gauti pakankamai individualaus dėmesio.

Apibendrinant galima teigti, kad kuriant ugdymo įstaigos, puoselėjančios etnokultūrinį ugdymą, aplinką verta ją daryti panašią į gimtuosius namus, į kuriuos vaikas kasdien mielai ir noriai eitų, jų ilgėtusi, o atėjęs jaustusi laukiamas ir saugus kaip savo namuose. Taip pat įstaigos aplinka turėtų puoselėti ir skatinti vaiko smalsumą ir kūrybiškumą, kuris atskleistų jo asmeninius gebėjimus ir unikalumą.

4.2. Bendruomenės telkimas

Tvari bendruomenė nėra duotybė: tai viešoji gėrybė, kurią turime susikurti patys.

Bendruomenė – tai tam tikra žmonių grupė, besivadovaujanti bendromis nuostatomis, siekianti bendro tikslo, dirbanti kartu dėl visų savo narių gerovės. Šią žmonių grupę jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, paremtos bendraja valia, bendromis nuostatomis, gerovės kūrimu, savitarpio pagalba. Tokioje grupėje svarbiausi elementai yra žmonės, turintys tą patį interesą, panašias tradicijas (Biskienė, L., 2011).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje bendruomenės nariais tampa ugdytojai (mokytojai) ir šeima plačiąja prasme. Joje svarbu sutelkti pastangas kurti ir puoselėti bendravimo, bendradarbiavimo ir mokymosi vieni iš kitų kultūrą. Sėkmingos bendruomenės buvimo pagrindas turėtų būti bendradarbiavimu grįsti santykiai.

Vaikų, tėvų ir pedagogų tarpusavio santykiai remiasi pasitikėjimu grindžiamais santykiais. Kartu su savo vaikais dalyvaudami ugdymo įstaigos renginiuose, vakaronėse, edukacinėse veiklose, išvykose, tėvai geriau supranta, kas vyksta ugdymo įstaigoje. Bendras tėvų ir mokytojų vaiko ugdymo pasiekimų aptarimas, ugdymo įstaigos edukacinių užsiėmimų atkartojimas namuose, dalyvavimas bendrose projektinėse veiklose, tiesioginis bendravimas ugdymo įstaigoje ar naudojantis informacinėmis technologijomis – visa tai kuria glaudžius vaiko, tėvų ir pedagogų tarpusavio santykius.

Pedagogų tarpusavio santykiai daugeliu atžvilgių priklauso nuo ugdymo įstaigos vadovo sugebėjimo sukurti tarpusavio pasitikėjimu grįstus santykius ir telkti įstaigos ugdytojus komandiniam darbui. Be to, įtaką daro ir ugdytojų asmeninės savybės, lojalumas ugdymo įstaigos vykdomai veiklai bei teigiamo požiūrio į mokymąsi visą gyvenimą nuostata.

Vaikų ir ugdytojų tarpusavio santykiai turėtų būti grįsti ugdytojų sugebėjimais sudominti vaiką ugdomąja veikla ir vaiko norą, ne tik poreikį, įsitraukti į pažinimą. Ugdytojas pozityvius tarpusavio santykius gali puoselėti kartu su vaiku kurdamas ir

įgyvendindamas projektus, kartu ką nors nauja išmokdamas, kartu organizuodamas veiklas, kartu vertindamas veiklų sėkmę ir pan.

Siekiant didesnio dėmesio bendrosioms ir dalykinėms kompetencijoms, asmens tobulėjimui ir gerai savijautai, norint labiau susieti ugdymo turinį su gyvenimo aktualijomis, aktyviau taikyti informacines technologijas, turi būti užmezgami ir kryptingai plėtojami ugdymo įstaigos bendruomenės santykiai su visais įmanomais partneriais – kitomis ugdymo įstaigomis, įvairiomis institucijomis ir viešosiomis įstaigomis bei verslo įmonėmis.

Efektyvaus bendradarbiavimo su partneriais kultūros sukūrimas, kompetencijų ugdymo (-si) strategavimas suteikia galimybę išplėsti mokymo (-si) aplinkos sampratą ribas. Vaikai gali mokytis ne tik ugdymo įstaigos viduje, bet ir už jos ribų, pvz., bibliotekose, muziejuose, parkuose, įvairiose įmonėse ar įstaigose. Kiekvienos ugdymo įstaigos bendruomenėje galima atrasti ar iš kitur pasitelkti žmonių, kurie padėtų vaikams pažinti ir plėtoti savo gebėjimus, gilinti žinias. Mokytoju tam tikrame kontekste gali būti kiekvienas bendruomenės narys, turintis specifinių žinių, supratimą ar patirties tam tikroje srityje.

Tad kultūros ir kūrybiškumo ugdymas turėtų vykti ne tik ugdymo įstaigoje, bet ir už jos ribų. Vienas iš būdų sustiprinti tokį ugdymą – rengti visai ugdymo įstaigos bendruomenei pažintines ir temines išvykas į gamtą, kultūros centrus, muziejus, teatrus, nacionalinius ir regioninius parkus, tradicinių amatų centrus, tradicijas puoselėjančias kaimo turizmo sodybas, mokslo ir kitas įstaigas.

Tėvams ir ugdytojams pasitikėjimo savimi suteikia turimos žinios ir nuolatinis mokymasis iš vienas kito patirties bei keitimasis informacija. Tad labai svarbu, kad tiek ugdytojai, tiek ir tėvai turėtų pakankamai laiko ir būdų bendrauti. Pastebėjome, kad pats geriausias ir efektyviausias būdas bendrauti ir vieni kitus suprasti yra gyvas (natūralus) bendravimas. Tad organizuojant ugdymo įstaigoje šventes ar kitokius bendrus susitikimus, vertėtų daugiau laiko ir reikšmės teikti veikloms kartu, kurių metu būtų galima daugiau bendrauti ir diskutuoti įvairiais klausimais, dalintis gerąja patirtimi.

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomenė yra pati svarbiausia sąlyga ugdymo įstaigoje, daranti įtaką ne tik vaiko emociškai gerovei, bet ir jo pasiekimams. Bendruomenės telkimas ugdymo įstaigoje yra vienas svarbiausių veiksnių, užtikrinančių sėkmingą vaiko socializaciją nuo ankstyvosios vaikystės, o tarpusavio pasitikėjimu grįsti

ir glaudūs tarpusavio santykiai bendruomenėje yra svarbus pamatas puoselėjant vaikų kūrybiškumą ir kultūros pažinimą.

4.3. Ugdymo modeliavimo būdai ir priemonės

Pagrindinis etnokultūrinio ugdymo siekis įgyvendinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas – panaudoti etninę kultūrą kaip vaikų gyvenimo turtinimo, džiuginimo, kūrybos, darnaus sugyvenimo su kitais, tautos patirties perėmimo ir prigimtinių galių atsiskleidimo šaltinį.

To galima pasiekti:

- ugdymą (-si) grindžiant vaikų teigiamomis emocijomis, maloniais išgyvenimais ir žaismingumu, per aktyvią vaiko veiklą – pajaučiant, paliečiant, stebint, įsižiūrint, tyrinėjant, eksperimentuojant, kuriant ir pan.;
- suteikiant vaikams galimybes pastebėti etnines vertybes kasdieniame gyvenime, siejant ugdymą (-si) su kūrybine veikla;
- sudarant sąlygas vaikui perimti tradicijas, kaupti etnokultūrinę patirtį kuo įvairesniais ir priimtinais pagal amžių būdais bei formomis;
- pagal tradicinės kultūros pavyzdžius ugdant nuostatą elgtis dorai, žadinant vaiko meilę ir pagarbą artimiesiems, aplinkiniams, bendraamžiams, gamtai;
- skatinant aktyvų vaikų dalyvavimą ir įsitraukimą į etnokultūrinę veiklą su tėvais (globėjais), ugdytojais, kitais vaikais;
- sudominant tėvus (globėjus) etnine kultūra ir skatinant juos kartu su savo vaiku rengti tradicines šventes, jose dalyvauti, lankyti kitus etninės kultūros renginius (Ugdymo plėtotės centras, 2010–2017).

Siekiant, kad tautos kultūros vertybės taptų vaiko savastimi, visų pirma jos turi atitikti amžiaus, individualių savybių bei patirties nulemtas jo pažintines, jausmines ir veiklos galias. Reikėtų ugdytiniams sudaryti sąlygas kuo daugiau patirti, patiems išgyventi bei mėginti tai išreikšti. Tuomet yra tikimybė, kad tai, ką vaikas gaus etnokultūrinio ir kūrybiško ugdymo metu, liks ilgam ir taps jo savastimi.

Vaikai pasižymi ypač dideliu kūrybos poreikiu. Dėl to augant vaikui turėtų vis labiau stiprėti dėmesys vaikų kūrybinės raiškos skatinimui. Kūrybiniai darbai padeda plėtoti vaikų protines galias ir gebėjimus, pratina teoriją sieti su praktika, skatina

domėjimąsi pateikta tema. Ugdymo įstaigai labai naudinga organizuoti ar įsitraukti į įvairius nacionalinius ir tarptautinius projektus, kurie suteikia progą puoselėti vaikų, tėvų ir ugdytojų kūrybiškumą.

Svarbu pažymėti, kad ugdyme naudojamos priemonės neturėtų tapti ugdymo tikslu – jos turi likti tiesiog priemonėmis tikslui pasiekti. Tarkime, žaidimas, pasaka ar daina, kurią tuo metu girdi ar mokosi vaikai, yra priemonė, su kurios pagalba vaikams puoselėjamos įvairios vertybės, gebėjimai ir kompetencijos.

Priemonės (pvz., daina, pasaka) gali būti pasitelkiamos ne tik sukuriant vaikams aplinką ir galimybes ugdyti (-is) kasdien, bet ir vykdant įvairius trumpalaikius ir ilgalaikius projektus.

Žaidimas (mokymasis žaidžiant)

Troškimas žaisti yra instinktyvus. Nėra žaismės – nėra kūrybos. Juk būtent žaismė, o ne deramo elgesio normų laikymasis yra centrinė kūrybinio gyvenimo arterija, jo šerdis ir smegenų kamienas (Clarissa Pinkola Estes, 1992).

Manome, jog svarbu, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose svarbiausias dėmesys būtų skiriamas ne mokymuisi skaičiuoti, skaityti ar rašyti, o kūrybiškam žaidimui! Žaisdami vaikai įsisavina suaugusiųjų pasaulio modelius, šitaip nuo mažens palaipsniui ruošdamiesi savarankiškam gyvenimui.

Ikimokyklinio ugdymo procese turi būti atsižvelgiama į vaiko norą visapusiškai veikti ir į mokymąsi per žaidimą, judėjimą, kūrybinę veiklą, eksperimentavimą, stebėjimą ir klausinėjimą bendradarbiaujant su pačiu vaiku.

Taigi, vaikai per žaidimą mokosi! Pats žaidimas atneša daug kūrybiškumo, tad reikėtų sukurti ugdymo įstaigoje tokią aplinką, kuri leistų daug žaisti pagal įvairius vaikų poreikius.

Stebuklinės pasakos (tautosaka)

Pasakose slypi nepaprastos galios: mums netgi nereikia nieko daryti, būti, veikti – pakanka tiktai klausytis. Pasakose rasime priemonių ir būdų bet kuriai nutrūkusiai dvasinei

gijai surišti ar atgaivinti. Pasakos kelia jaudulį, liūdesį, smalsumą, ilgesį ir supratimą. Tad jos yra kaip vaistas – jos ne tik ugdo, bet ir padeda išgyti.

Pasakos skirtos ne tik vaikams, nes, kaip žinia, žmogaus asmenybė auga visą gyvenimą. Sekant vaikams ir patiems skaitant net vis tas pačias pasakas nuo vaikystės iki senatvės, į jas kaskart pažvelgsime vis kitomis akimis, atskleisime vis brandesnę gyvenimo išmintį. Tad net labai vėliau grįžti ir grįžti prie tų pačių, o ypač iš seniausių laikų mus pasiekusių pasakų.

Pasakos, padavimai, sakmės, skaičiuotės, žaidinimai, tradiciniai paukščių ir gyvūnų balsų pamėgdžiojimai, patarlės, mįslės, greitakalbės, dainos ir kita tautosaka, įvairių regionų tarmių pažinimas ir savosios tarmės puoselėjimas ugdo meilę gimtajai kalbai, jos grožiui, turtingumui ir vaizdingumui, plečia vaiko žodyną.

Pasaka yra labai reikšminga vaiko asmenybės ugdymui. Pasaka vaikus džiugina, linksmina, žadina įvairias emocijas, padeda suprasti, kokia forma pasaulyje egzistuoja gėris ir blogis, kokios yra blogo ir gero elgesio pasekmės, ugdo prierašumą, pagarbą gimtinei ir gamtai, supažindina su mitologija. Ir tik kryptingas ir nuoseklus tautosakos panaudojimas gali būti efektyvi priemonė ugdant vaikų vertybines nuostatas.

Pasakas ugdant vaikus galima ir vėliau naudoti labai įvairiais būdais, ne tik ramiai jas sekant. Jos gali padėti vykdant temines veiklas, vystant trumpalaikius ar ilgalaikius projektus.

Rankdarbiai, dailė ir muzika

Praktinis tradicinių dirbinių gaminimas leidžia vaikams įgyti naudingos darbinės patirties, suteikia tradicinių amatų ir verslų pažinimo pradmenis, kurie galėtų pasitarnauti tolesnėje kūrybinėje veikloje.

Tautodailės kūriniai praturtina vaiko estetinius išgyvenimus, padeda ugdyti ir ugdytis jautrumą grožiui, meninę nuovoką, pastabumą, tenkina ritmo ir harmonijos poreikius.

Etninė muzika padeda atkurti dvasinį ryšį su tautos praeitimi. Liaudies dainos geriausiai atskleidžia tautinę savimone, išugdo vaikų doros sampratą, įtvirtina humaniškus santykius ir bendravimą, padeda perimti žinias emocijų ir veiklos pagrindu, skatina vaikų saviraišką, kūrybą.

O štai seniausios kilmės tautos muzika atitinka mažų vaikų muzikinį intelektą, plečia jų suvokimą ir raiškos galimybes. Balsu, melodijomis išreiškiami patys giliausi žmogaus jausmai. Bendra muzikinė etnokultūrinė patirtis skatina vaiko ir tėvų ryšį. Bendras muzikavimas ugdo saviraišką, teikia buvimo kartu džiaugsmą, stiprina emocinius ryšius. Klausant ir atliekant muziką, skatinamas klausos ir regos vystymasis.

Manome, kad ugdymo priemonių ir metodų integravimas padeda pasiekti dar geresnių ir kūrybiškesnių rezultatų ugdant vaikus. Pavyzdžiui, sujungę muziką (dainavimą) ir daile (piešimą ant popieriaus ar ore) suteiksime vaikui progą patirti daug daugiau pojūčių ir emocijų. Šis metodas užtikrina vaiko lingvistinę raidą, motorinių, piešimo ir rašymo įgūdžių tobulinimą, koncentraciją, bendravimą, kūrybiškumą bei teikia įgūdžių komandiniam darbui.

Maisto kultūra ir gamyba

Vaikai, kartu su suaugusiais gamindami įvairius patiekalus, ugdo pasitikėjimo savo jėgomis jausmą, lavina smulkiąją motoriką, susipažįsta su įvairiais maisto produktais ir, svarbiausia, su tradicine savo šalies virtuve. Maišydamas, pildamas, pjaustydamas, traiškydamas ir stebėdamas, vaikas gali ne tik mėgautis procesu, bet, padedamas suaugusiųjų, daug sužinoti apie maistą (pvz., kokia vieno ar kitų produktų organizmui teikiama nauda).

Istorijos ir pasaulio pažinimas

Meilę, jautrumą ir pagarbą gamtai, nusiteikimą ją saugoti, globoti, grožėtis jos formų ir spalvų įvairove, domėtis gamtos paslaptimis skatina ne tik gamtos stebėjimas, bet ir jos įvaizdžių įvairiuose pasakos žanruose naudojimas. Gamtos pažinimas vaikams suprantamesnis ir priimtinesnis, kai yra iliustruojamas liaudies dainomis, rateliais, žaidimais, paukščių ar gyvūnų balsų pamėgdžiojimais, erzimais, pajuokavimais.

Pažindami šeimos, giminės, bendruomenės ir tautos tradicijas vaikai giliau suvokia savo tapatumą, perima patirtį, formuojasi nuostatos gerbti ir puoselėti tradicijas. Išskirtinę reikšmę turi kalendorinių švenčių šventimas ir papročių pažinimas – tai leidžia vaikams giliau pajusti ritmingą gamtos pulsavimą ir laiko tėkmę.

Organizuojant vaikams pasaulio ir šalies istorijos pažinimo pamokas ikimokykliniame ugdyme, padedamas pamatas ugdant tautinį tapatumą, įdomu ir naudinga pamokų metu palyginti savo ir kitų tautų bruožus, tradicijas. Užsiėmimų metu vaikai žaidimo keliu gali susipažinti su šalies istorija nuo pirmųjų gyventojų toje teritorijoje iki šių laikų, nuo archajiškos iki dabartinės visuomeninės santvarkos.

Kalendorinių švenčių minėjimas suteikia pedagogui galimybę ne tik perteikti etnokultūrinę patirtį, bet ir asimiliuoti ją į dabartį, suteikti naujų atspalvių ir išraiškų. Šventės sieja viską, kas yra išsaugota geriausio, rodo tautos istoriją.

IŠVADOS IR SIEKIAMYBĖ

1. Vykdam projektą pamatėme, kad atsakymai į tautos išlikimo klausimus slypi sprendime etninės kultūros ir kūrybiškumo puoselėjimą išlaikyti šeimose, kai vaikų raidos imlieji periodai yra dar nepasibaigę. Tautinio tapatumo suvokimas perduodamas per etnokultūros tradicijų ugdymą, palaikymą ir perdavimą vaikams priimtina ir suprantama forma, tradicijas ir ritualus įpinant į kasdieninį šeimos ir ugdymo įstaigos gyvenimo ritmą.

2. Įgyvendinto projekto rezultatai atskleidė prielaidas, jog tautos išlikimas priklauso nuo suaugusiųjų sąmoningumo, tėvų atsakingo elgesio ir tinkamo pavyzdžio savo vaikams, puoselėjant etninę kultūrą ir kūrybiškumą. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje etninės kultūros ir kūrybiškumo puoselėjimas turėtų būti kasdienio gyvenimo dalimi, jis turėtų būti reiškiamas per tautinio tapatumo ugdymą ir šeimos įtraukimą. Projektinė veikla atskleidė, kad siekiant puoselėti etninį tapatumo ugdymą ir etninę kultūrą nepakanka vien organizuoti veiklas vaikams, tam reikalinga atitinkamai įtraukti aplinką, kurioje kartu laiką leidžia ir puoselėja tradicijas visa ugdymo institucijos bendruomenė.

3. Projekto metu susitikimai su bendruomenėmis atskleidė, kad tėvų įtraukimas į šiuolaikiškas ikimokyklinio amžiaus vaikų etnokultūrinio ugdymo veiklas keičia tėvų požiūrį į tautos tradicijų laikymosi vertybes, daro teigiamą įtaką vaikų etnokultūriniam ugdymui (-si). Tautos kultūros perdavimas vaikams tampa šeimos vidine kultūra, tradicijų tęstinumu ir pagarba praeities bei ateities kartoms. Pamatėme, kad vaikai perima tautos kultūros vertybes tik tuomet, kai mato, kad tai svarbu jų tėvams.

4. Projekto metu pasitvirtino, jog ugdymo įstaigos, puoselėjančios etnokultūrinį ugdymą, aplinka turėtų būti panaši į gimtuosius namus, į kuriuos vaikas kasdien mielai ir noriai eity, jų ilgėtusi, o atėjęs jaustusi laukiamas ir saugus kaip savo namuose. Taip pat įstaigos aplinka turi puoselėti ir skatinti vaiko smalsumą ir kūrybiškumą, kuris kasdien priartina jį prie etninės kultūros nuoseklaus pažinimo.

5. Projektinė veikla atskleidė, kad bendruomenės telkimas ugdymo įstaigoje yra vienas svarbiausių veiksnių, užtikrinančių sėkmingą vaiko socializaciją nuo ankstyvosios vaikystės, o tarpusavio pasitikėjimu grįsti ir glaudūs tarpusavio santykiai bendruomenėje yra svarbus pamatas ugdant vaikų etninę ir tautinę savimonę.

6. Kūrybiškumas nuo pat mažų dienų yra viena svarbiausių asmeninių kompetencijų, kurios dėka žmogus geba atrasti sprendimo ar veikimo būdus įvairiose gyvenimiškose situacijose. Šiandieninėje visuomenėje esame linkę prisitaikyti prie tam tikrų normų, standartų ir stereotipų, kurie neretai atima ne tik pasirinkimo laisvę, bet ir laimės jausmą. Nebūti kūrybišku ir tapti tokiu „kaip visi“ tampa buvimu komforto zonoje. Būtent dėl to turėtume vaikams sukurti palankią terpę plėtotis jų kūrybiškumui, sudaryti sąlygas kiekvienam iš jų individualiai atsiskleisti. Ugdytojas turėtų veikti kaip tarpininkas, kurio misija būtų įkvėpti ugdytinį ir padėti suprasti siekiamus tikslus. Jei auginsime kūrybiškas kartas – patys prisijaukinsime suvokimą, jog būti kūrybiškam reiškia būti laisvam. O užaugintoji karta nuo mažų dienų žinos, kokia stipri kūrybiškumo per savirealizacijos prizmę galia.

